SINT-GILLIS-WAAS

REEPSTRAAT

ARCHEOLOGIENOTA BUREAUONDERZOEK VERSLAG VAN DE RESULTATEN

Titel: **Sint-Gillis-Waas**

Erkend archeoloog: **Bart Bot OE/ERK/Archeoloog/2016/00114**

Auteurs: **Bot Bart**

Advies specialisten: **/**

Wetenschappelijke advisering: **/**

Projectcode bureauonderzoek**: 2022J362**

Locatiegegevens: **Provincie Oost-Vlaanderen, Sint-Gillis-Wass**

Lambertcoördinaten onderzoeksgebied: **x_{max}, y_{max}; x_{min}, y_{min}: 132191, 213013; 132084, 212899**

Kadastergegevens: **Sint-Gillis-Waas, afdeling 1, sectie A, perceelnrs. 1318F, 1318D, 1317E, 1317F, 1315G, 1314D**

Betrokken actoren: **Bart Bot (erkend archeoloog)**

Plaats en datum: **Ledeberg, 22/08/2022**

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Bart Bot Archeologie BV.

Bart Bot Archeologie BV aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

INHOUD

1. Inleiding 3
1.1. Onderzoeksopdracht 3
1.2. Wettelijk kader 3
1.3. Randvoorwaarden 4
2. Onderzoeksmethode 5
2.1. Motivering 5
2.2. Organisatie 5
3. Kader en aanleiding 6
3.1. Topografische situering 6
3.2. Huidige situatie 8
3.3. Geplande werken 10
4. Assessmentrapport 12
4.1. Landschappelijk situering 12
4.2. Geologische situering 14
4.3. Bodemkundige situering 17
4.4. Historische schets 18
4.5. Historisch kaartmateriaal 19
4.6. Archeologische voorkennis 24
4.6.1. Archeologische prospecties en opgravingen 26
4.6.2. Archeologische en historische indicatoren 28
5. Synthese 29
5.1. Archeologisch verwachtingspatroon 29
5.2. Onderzoeksvragen 29
6. Besluit 30
7. Bibliografie 31
8. Figurenlijst 31

1. INLEIDING

1.1. ONDERZOEKSOPDRACHT

Aanleiding van onderstaand bureauonderzoek vormt een geplande omgevingsaanvraag met betrekking tot het verkavelen van gronden ter hoogte van de gemeente Sint-Gillis-Waas (provincie Oost-Vlaanderen). Met dit bureauonderzoek wordt de eerste stap gezet van het archeologisch vooronderzoek met het oog op het bekomen van een archeologienota waarvan akte genomen is en aldus de behartiging van de archeologische belangen binnen de planrealisatie, conform het actueel Vlaams erfgoedbeleid.

Het archeologisch vooronderzoek betracht vooreerst archeologische artefacten en sites op te sporen binnen de grenzen van het projectgebied. Finaal formuleert het archeologisch vooronderzoek een beargumenteerde inschatting van het potentieel voor kennisvermeerdering van eventueel aanwezige archeologische resten binnen de grenzen van het projectgebied, en hoe hiermee om te gaan in het kader van de planuitvoering.

Een dergelijke inschatting kan gebeuren na het beantwoorden van de volgende onderzoeksvragen:

- Zijn er archeologische of historische gegevens gekend over de site?
- Zijn er gegevens gekend dat de bodem (deels) verstoord is?
- Zijn er landschappelijke factoren die invloed kunnen hebben op de gaafheid van eventuele archeologische sporen?
- Wat is de impact van de geplande werken op het bodemarchief?
- Is er een archeologische site aanwezig? Zo ja, wat zijn de karakteristieken en de bewaringstoestand ervan? Wat is de relatie met het landschap? Welke waarde heeft de site?
- Wat is de te volgen strategie tijdens een eventueel verder onderzoek en welke bijkomende onderzoeksvragen moeten daarbij beantwoord worden?

1.2. WETTELIJK KADER

Deze archeologienota wordt opgemaakt naar aanleiding van een geplande aanvraag van een omgevingsvergunning met betrekking tot het **verkavelen van gronden** waarbij de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft 3000m^2 of meer bedraagt. De totale oppervlakte van het plangebied in kwestie bedraagt circa 6964m^2. Vandaar is men verplicht een archeologienota bij de aanvraag in te dienen**. Voor dit dossier werd reeds akte genomen van**

een archeologienota[1]. Deze indiening betreft enkel een wijziging in de indeling van het verkavelingsplan. De contouren van het plangebied blijven ongewijzigd.

1.3. RANDVOORWAARDEN

Voor het bureauonderzoek worden enkel toegankelijke en beschikbare bronnen gebruikt.

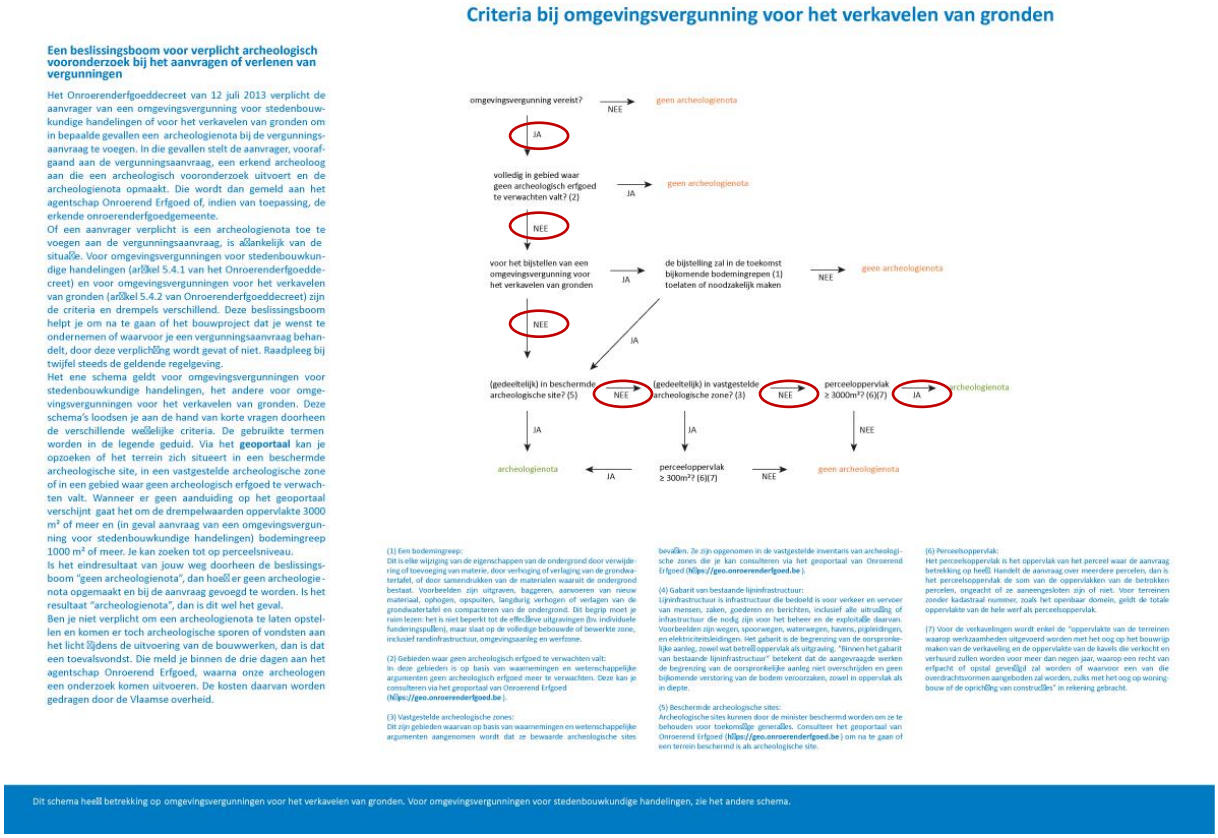

Figuur 1 Beslissingsboom, criteria bij omgevingsvergunning voor het verkavelen van gronden, deel 1. (bron: Agentschap Onroerend Erfgoed)

[1] Vooronderzoek Sint-Gillis-Waas Sint-Gillis-Waas Reepstraat | Archeologieportaal Onroerend Erfgoed

2. ONDERZOEKSMETHODE

2.1. MOTIVERING

Doel van het bureauonderzoek is een zo helder mogelijk beeld te vormen van het archeologisch potentieel. Deze drukt een verwachting uit ten aanzien van voorkomen, aard, gaafheid en conservering van de archeologische resten in de ondergrond van het plangebied. Deze archeologische verwachting wordt getoetst en vergeleken met de geplande werken. Op die manier kan een gefundeerde uitspraak gedaan worden of er al dan niet verder archeologisch onderzoek is aangewezen.

2.2. ORGANISATIE

Om de archeologienota op te stellen werden verschillende bronnen geraadpleegd. Informatie over de geplande werken werd aangeleverd door de initiatiefnemer. Zo werden diverse bouw- en funderingsplannen verkregen om een zo duidelijk mogelijk zicht te krijgen op de geplande werken en hun impact.

Om een beeld te kunnen vormen van de fysisch-geografische situatie, een historisch kader te schetsen en bekende archeologische vindplaatsen te kunnen aantonen, werden verschillende bronnen geraadpleegd. Het meeste kaartmateriaal werd teruggevonden via Geopunt[2]. Dit is de centrale toegangspoort tot geografische overheidsinformatie. Daarnaast werd gebruik gemaakt van Cartesius[3], een databank met kaarten van het NGI (Nationaal Geografisch Instituut), de Koninklijke Bibliotheek, het Rijksarchief, lokale archieven en het Koninklijk Museum voor Midden-Afrika. Om een overzicht te krijgen van de bekende archeologische vindplaatsen binnen het projectgebied en de ruime omgeving ervan werden de archeologische van de inventaris van agentschap Onroerend Erfgoed[4] geraadpleegd. Het kaartmateriaal in deze archeologienota werd opgesteld met QGIS, dit is een vrij en open source geografisch informatiesysteem.

De gebruikte bronnen waren afdoende om een gedegen advies te geven voor een verder archeologisch traject. Bijkomend archiefonderzoek werd, gezien de ligging van de site, niet opportuun geacht.

[2] https://www.geopunt.be/kaart

[3] https://www.cartesius.be/CartesiusPortal/

[4] https://inventaris.onroerenderfgoed.be

3. KADER EN AANLEIDING

3.1. TOPOGRAFISCHE SITUERING

Het plangebied is gelegen in Sint-Gillis-Waas, een gemeente in het noordoosten van de provincie Oost-Vlaanderen. De gemeente wordt begrens door De Klinge in het noorden, Meerdonk en Vrasene in het oosten, Nieuwkerken, Sint-Niklaas en Sint-Pauwels in het zuiden en Kemzeke in het westen. Ons plangebied situeert zich ten noordwesten van het centrum van de gemeente ter hoogte van de Reepstraat, een verbindingsweg met Stekene. Het L-vormige plangebied ligt ten noorden van de Reepstraat en wordt in het noorden begrens door de Watergang Van De Hoge Landen[5]. Ten westen en ten oosten van plangebied bevinden zich woonhuizen.

Het projectgebied heeft een totale oppervlakte van circa 6964m² en is kadastraal terug te vinden onder: **Sint-Gillis-Waas, afdeling 1, sectie A, perceelnrs. 1318F, 1318D, 1317E, 1317F, 1315G, 1314D**

[5] Dit is een volledige kunstmatig aangelegde waterloop uit 1960 die een iets hoger gelegen gebied doorkruist en daarom diep en breed is uitgegraven. De watergang is noodzakelijk voor de afwatering van een gebied vanaf Kemzeke tot Kallo.

Figuur 2 Topografische kaart met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt, NGI)

Figuur 3 Detail van de topografische kaart met aanduiding van het plangebied. (Bron: geopunt, NGI)

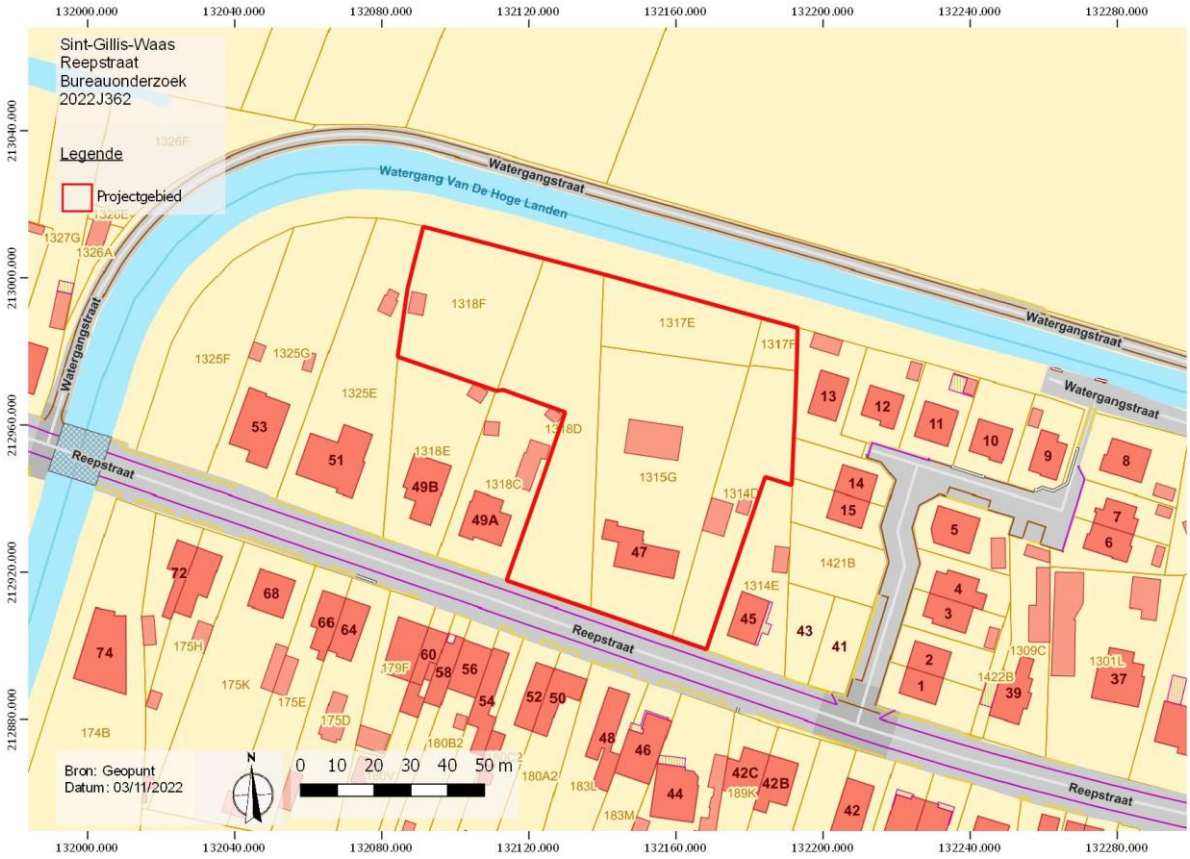

Figuur 4 GRB-basiskaart met aanduiding van het plangebied en betrokken perceelnummers. (Bron: geopunt)

3.2. HUIDIGE SITUATIE

Binnen het plangebied staat een niet-onderkelderde woning (nr. 47) en enkele bijgebouwen. Samen heeft het gebouwenbestand een footprint van 380m^2. De rest van het plangebied is in gebruik als tuinzone en weiland.

Figuur 5 Recente orthofoto met aanduiding van het plangebied. (Bron: geopunt)

Figuur 6 Zicht op de woning binnen het plangebied vanaf de Reepstraat. (bron: google)

Figuur 7 Zicht op het plangebied vanaf de Reepstraat. (bron: google)

3.3. GEPLANDE WERKEN

De opdrachtgever vraagt een omgevingsvergunning aan voor het verkavelen van gronden. In eerste instantie wordt de bestaande bebouwing binnen het plangebied afgebroken. Daarna zullen 15 loten verkaveld worden variërend in oppervlakte tussen 190m^2 en 505m^2. Centraal binnen het plangebied wordt een nieuwe wegenis aangelegd in T-vorm die verbinding maakt met de Reepstraat. In het noorden worden nog een groenzone en afwatering naar het kanaal voorzien.

Figuur 8 Uitsnede uit het verkavelingsplan. (bron: opdrachtgever)

4. ASSESSMENTRAPPORT

4.1. LANDSCHAPPELIJK SITUERING

Geomorfologisch bevindt Sint-Gillis-Waas zich in het grensgebied van de Wase Cuesta met het poldergebied van het Land van Waas. Dit poldergebied strekt zich in het noorden uit tot de Nederlandse grens, in het westen tot het Stropersbos, in het oosten tot de Schelde en in het zuiden tot de Watergang Van De Hoge Landen. Het onderzoeksgebied situeert zich op de noordelijke uitloper van de Wase Cuesta, in een gradiëntzone die de overgang vormt tussen het hoger gelegen gebied ten zuiden en de lager gelegen polders ten noorden. De Wase Cuesta wordt gekarakteriseerd door een steil zuidelijk cuestafront en een zwakhellende noord tot noordoostelijke flank

De TAW binnen het plangebied aalt richting het noorden en het oosten. Van +5m TAW naar +4,6m TAW. Ten noorden van ons plangebied bevindt zich een gegraven waterloop. De dichtstbijzijnde natuurlijk waterlopen zijn de Blokstraatbeek (350m ten oosten) en de Hobbeek (1km ten westen).

De potentiële bodemerosiekaart toont geen info voor het plangebied. Rondom komen gronden voor met een verwaarloosbaar potentieel op erosie.

De geomorfologische kaart was niet beschikbaar.

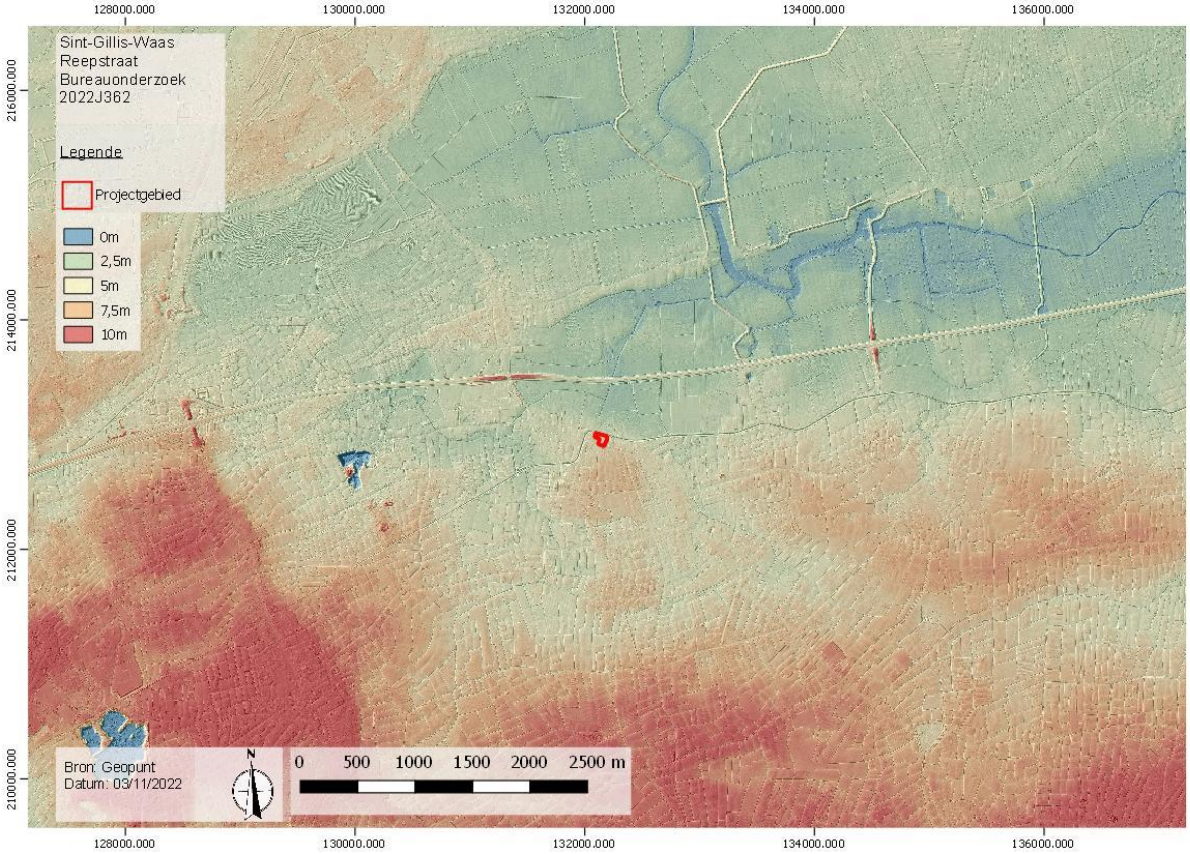

Figuur 9 Digitaal Hoogtemodel met aanduiding van het projectgebied. (Bron: Informatie Vlaanderen)

Figuur 10 Detail van het digitaal hoogtemodel met hoogteprofielen. (Bron: Informatie Vlaanderen)

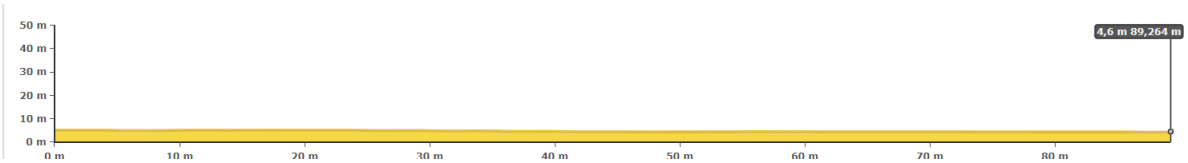

Figuur 11 Hoogteprofiel noordelijke deel op basis van het digitaal hoogtemodel. (Bron: geopunt)

Figuur 12 Hoogteprofiel zuidelijke deel op basis van het digitaal hoogtemodel. (Bron: geopunt)

Figuur 13 Potentiële bodemerosiekaart met aanduiding van het projectgebied. (Bron: geopunt, DOV)

4.2. GEOLOGISCHE SITUERING

Het Tertiair is (was) een geologisch tijdvak dat de periodes Paleogeen (66,0-23,03Ma) en Neogeen (23,03-2,58Ma) omvat. Het is al enige tijd geen officieel erkend onderdeel meer van de

chronostratigrafie zoals deze wordt vastgesteld door de *International Commission on Stratigraphy*. De benaming wordt echter nog veelvuldig gebruikt en zal ook hier worden toegepast.[6]

De tertiaire ondergrond van het onderzoeksgebied (Figuur 12) bestaat uit de Formatie van Kattendijk. Deze formatie wordt gekenmerkt door groengrijs tot grijs fijn zand, dat glauconiethoudend en plaatselijk kleihoudend is.

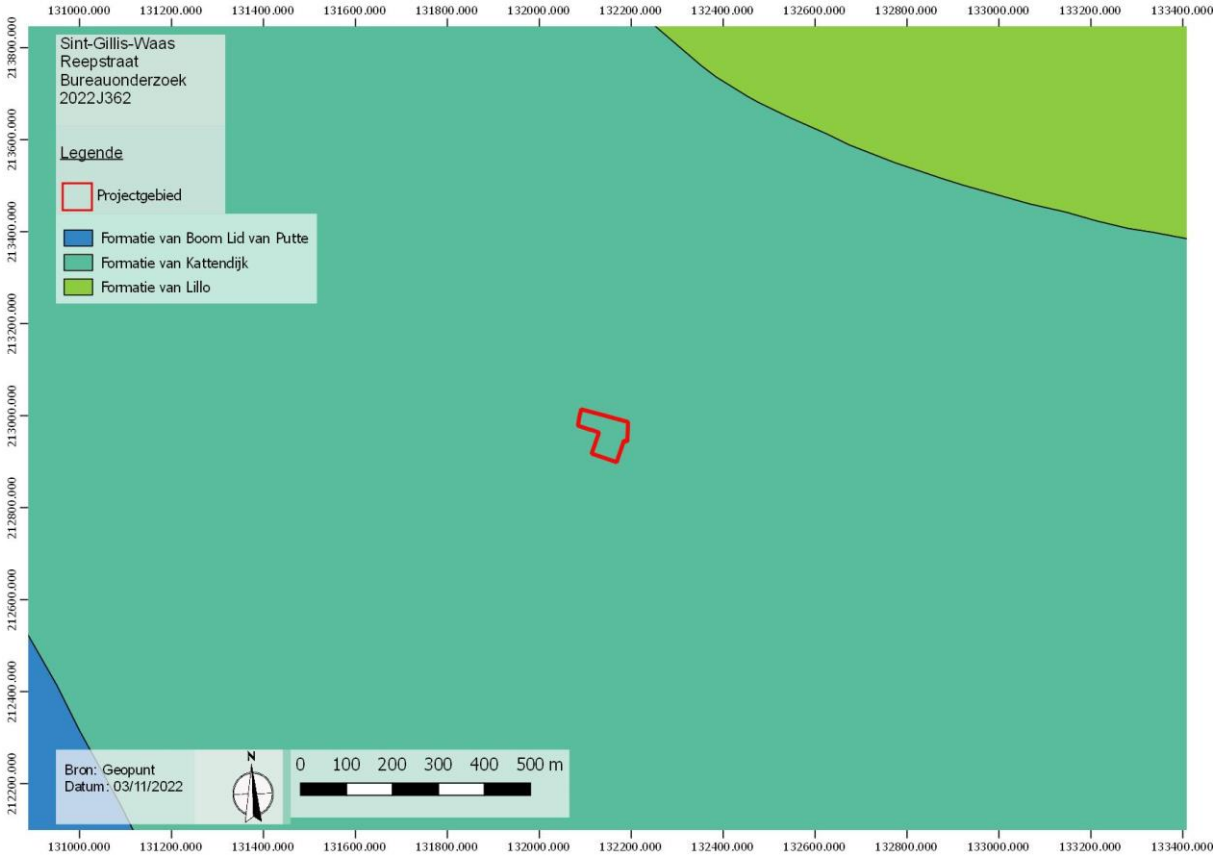

Figuur 14 Tertiair geologische kaart met aanduiding van het plangebied. (Bron: geopunt)

Het Tertiair (of liever het Neogeen) wordt gevolgd door de jongste periode in de aardgeschiedenis: het Quartair. Deze periode vangt dus 2.58 miljoen jaar geleden aan en is onderverdeeld in twee tijdvakken: het Pleistoceen en het Holoceen.

Het Pleistoceen (2.58Ma- 11.7ka) wordt gekenmerkt door grote schommelingen in het klimaat. De (vaak relatief lange) tijden waarin een koud klimaat bestond worden ijstijden (glacialen) genoemd. Tijden waarin het klimaat meer op dat van nu leek worden aangeduid met de term tussenijstijden (interglacialen) aangeduid. Deze grote klimaatschommelingen hadden grote gevolgen en de resultaten daarvan zijn vandaag de dag nog op veel plekken in het landschap te herkennen. Het jongste tijdvak is (vooralsnog) het Holoceen (11.7ka – heden). Dit tijdvak is gekenmerkt door een redelijk warm klimaat en is daarom ook geclassificeerd als een interglaciaal. Met name in het laatste deel van dit tijdvak is de invloed van de mens op de aarde sterk toegenomen, wat voor de geologie

[6] http://www.stratigraphy.org/index.php/ics-chart-timescale ICS, 2017

grote gevolgen heeft.[7] De sedimenten van Quartaire ouderdom worden op grote schaal aan het oppervlak aangetroffen en zijn weergegeven op de Quartairgeologische kaart volgens het principe van profieltypekartering. Daarbij worden lithologie, genese en (chrono-) stratigrafie aangehouden als de belangrijkste kenmerken waar gronden op worden ingedeeld. De dikte van de Quartaire afzettingen varieert sterk in Vlaanderen, van minder dan een meter tot circa 30 meter.[8]

Op de quartairgeologische kaart staat het projectgebied hoofdzakelijk gekarteerd als type 3: Dit type bestaat uit een basis van fluviatiele afzettingen van het Weichseliaan gevolgd door een eolische afzetting van het Weichseliaan tot mogelijk Vroeg-Holoceen (zandleem tot leem). Deze afzetting kan eventuele hellingsafzettingen bevatten van het Quartair. Een klein deel in het zuiden situeert zich binnen het type 1: geen Holocene of Tardiglaciale afzettingen bovenop de Pleistocene sequentie.

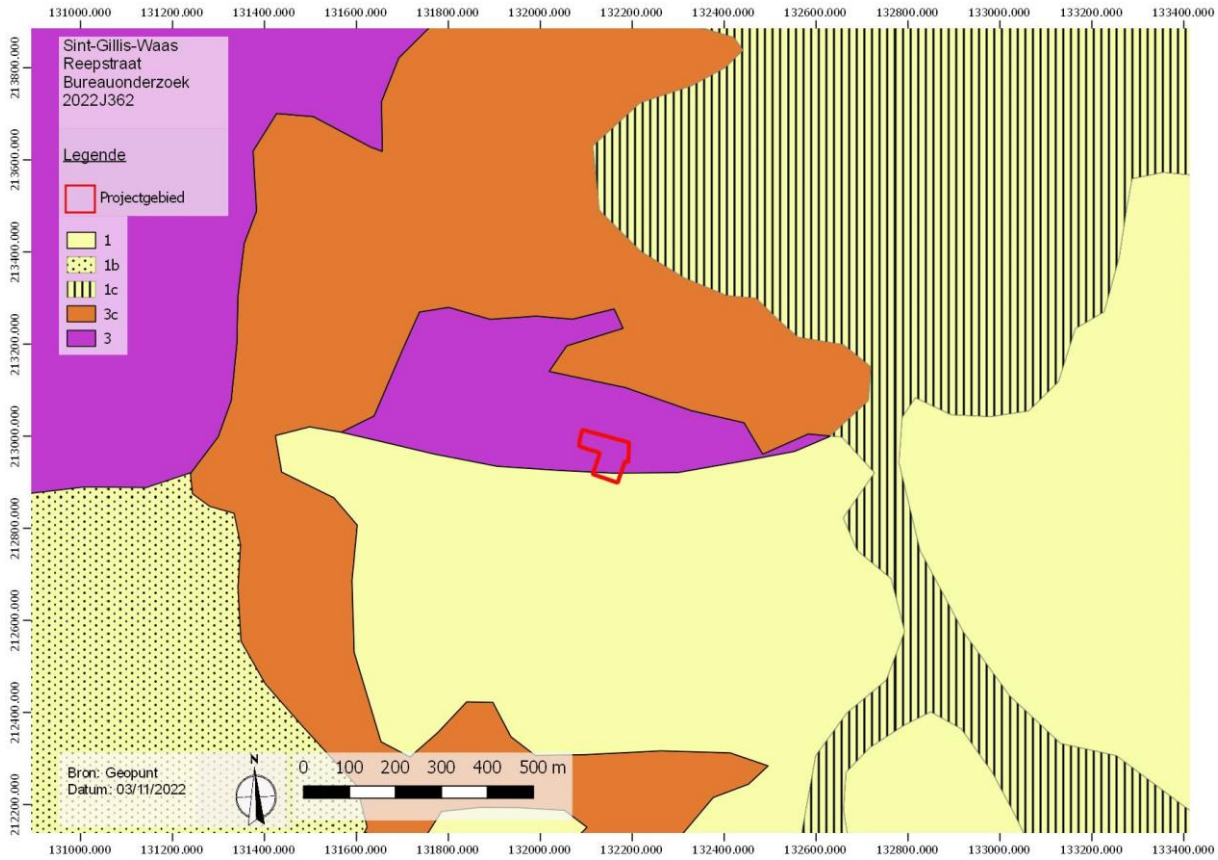

Figuur 15 Quartair geologische kaart met aanduiding van het plangebied. (Bron: geopunt)

[7] http://www.stratigraphy.org/index.php/ics-chart-timescale ICS, 2017

[8] https://www.dov.vlaanderen.be/page/quartairgeologische-kaart-150000 DOV, 2019

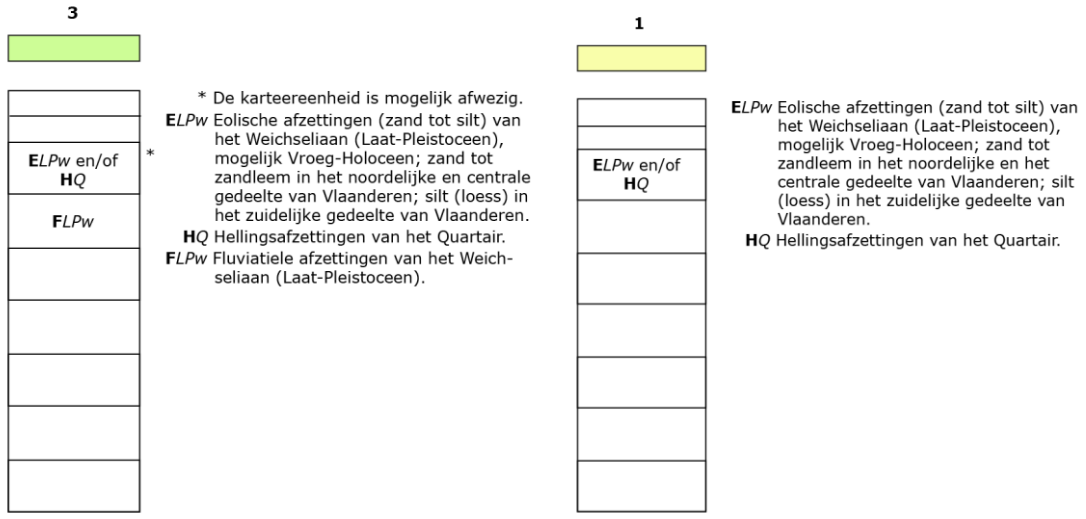

Figuur 16 Uitleg type 3 en 1.

4.3. BODEMKUNDIGE SITUERING

Zowel op het oostelijke als het zuidelijke deel worden enkele zones als **OB** gekarteerd. Dergelijke code wordt aangeduid voor bebouwde gronden. Het overgrote deel van het plangebied wordt gekarteerd als een **Zcb**-bodem, een zandbodem met structuur B-horizont. Deze zandgronden hebben de draineringsvoorwaarden als gemeenschappelijk kenmerk, ze zijn matig droog en vertonen roestverschijnselen tussen 60 en 90 cm. Ze hebben een gunstige waterhuishouding in de winter maar zijn wel in enige mate droogtegevoelig in de zomer. Aanwezigheid van een substraat bevordert de waterhuishouding in de zomer. Hun landbouwkundige waarde wordt vooral bepaald door de toestand van het humeus dek. Het complex . . P groepeert bodems overwegend zonder profielontwikkeling (. . p) en met zwakke profielontwikkeling (. . b, . . h). Deze bodems zijn matig geschikt voor zomergranen en aardappelen; geschikt voor asperges. Ze hebben een hoge meststofbehoefte. Een klein gedeelte in het westen bestaat uit sterk vergraven gronden **OT**.

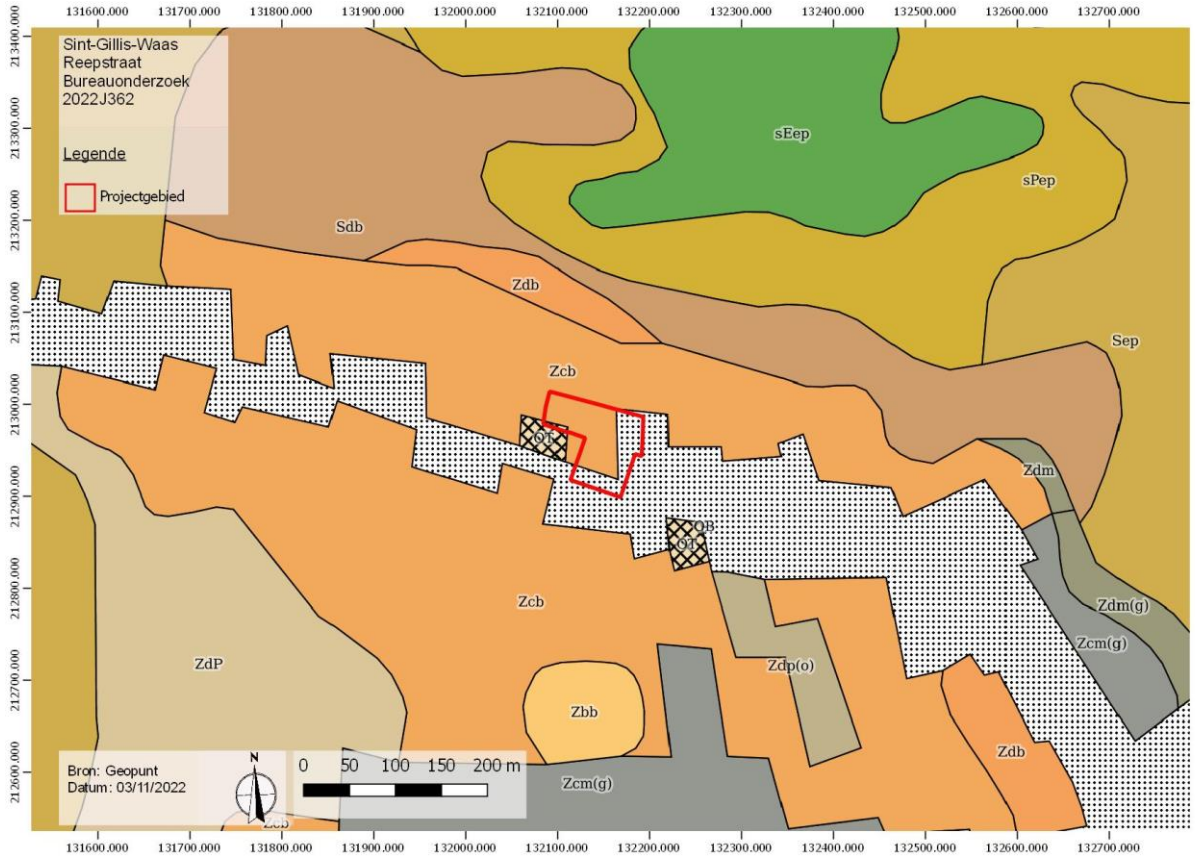

Figuur 17 Bodemkaart met projectie van het plangebied. (Bron: geopunt)

4.4. HISTORISCHE SCHETS[9]

Sint-Gillis-Waas werd reeds bewoond tijdens de Keltische of de Germaanse tijd. De oudste sporen van bewoning zijn aangetroffen aan de Reepstraat, ten noorden van de huidige dorpskom. Op dezelfde plaats ontstond op het einde van de 11de en het begin van de 12de eeuw het klooster van Onze-Lieve-Vrouw van Cusforde, het zogenaamde "Kluizenhof". Het klooster ontstond rond de kapel “Cusforda” die door Gerwinus en zijn volgelingen was opgericht. De oudste vermelding van het klooster uit 1123 is tevens de eerste vermelding van Sint-Gillis-Waas. Het Kluizenhof speelde een belangrijke rol in de omzetting van heide en bos in landbouwgrond. Rondom het klooster groeide de bevolking aan dankzij deze omzetting en turfwinning uit de veenvelden of moeren vanaf de 12de eeuw. De Sint-Pietersabdij van Gent bezat het Sint-Gillisbroek en de Roode- en Moerpolder. Ze zorgde mee voor de ontwikkeling van de gemeente. In 1239 werd de parochie gesticht, die vernoemd werd naar de heilige Egidius. Sint-Gillis-Waas ontwikkelde zich verder en kreeg in 1554 de toestemming van Keizer Karel om de jaarmarkt te

[9] Sint-Gillis-Waas | Inventaris Onroerend Erfgoed (geraadpleegd op 4/11/2022)

organiseren. In de volgende eeuwen leed de gemeente onder verschillende oorlogen (de Tachtigjarige Oorlog, Hollandse Oorlog en Spaanse Successieoorlog). Sint- Sint-Gillis-Waas – Kronenhoekstraat 4-10 | 21 Gillis-Waas werd ook getroffen door beide wereldoorlogen.7 Sinds 1977 ressorteren onder Sint-GillisWaas de dorpen Meerdonk, Sint-Pauwels en De Klinge en de wijk 't Hol

4.5. HISTORISCH KAARTMATERIAAL

Op een oorlogskaart uit 1646 zijn de militaire opstellingen van het leger van de Hollandse Republiek uit een fase van de Tachtigjarige Oorlog afgebeeld. Het centrum van Sint-Gillis-Waas is duidelijk te herkennen met o.a. de Sint-Egidiuskerk in de Kerkstraat. De Kerkstraat gaat in het noorden over in de Kronenhoekstraat en met een schuine bocht naar het westen in de Herenstraat. De Herenstraat splitst zich naar het oosten en westen in de Broekstraat en Reepstraat. Ons plangebied situeert zich ter hoogte van bescheiden afgebeelde bebouwing. Er bevinden zich geen militaire structuren/opstellingen rondom het plangebied.

De kabinetskaart der Oostenrijkse Nederlanden en het Prinsbisdom Luik werd opgesteld tussen 1771 en 1777 door de graaf de Ferraris. Het is een interessant document, omdat alle gebouwen ingemeten werden en ook de omgeving werd vrij waarheidsgetrouw opgetekend (rivieren, grachten, poelen, bossen, hagen, etc.). Er dient wel de kanttekening gemaakt te worden dat deze kaart vooral vanuit en militair standpunt opgetekend werd. De gebieden die in dat kader minder interessant waren, werden minder nauwkeurig ingemeten. Op de Ferrariskaart (projectie moet vermoedelijk iets naar het noorden worden verschoven) staan verschillende gebouwtjes afgebeeld evenals tuinen en akkerland in het noorden. Het plangebied situeert zich ten noorden van de invalsweg, voorloper van de Reepstraat. Langs beide zijden van deze weg situeren zich gebouwen/hoeves met tuinen en akkerland.

De kadastrale kaarten die tot de Atlas der Buurtwegen werden opgemaakt tussen 1843 en 1845 naar aanleiding van de uitvoering van een wet uit 1841. De bedoeling was een inventaris te maken van alle kleine wegen met openbaar karakter. Op deze kaart wordt centraal binnen het plangebied een langgerekt gebouw afgebeeld. Ten zuiden van dit gebouw ligt een L-vormig gebouw. De Popp-kaart en kaart Vandermaelen zijn gelijkaardig aan deze kaart.

Op de orthofoto uit 1971 staat de hoeve/woning afgebeeld. De situatie verandert eigenlijk niet op de daaropvolgende orthofoto's uit 1990 en 2012.

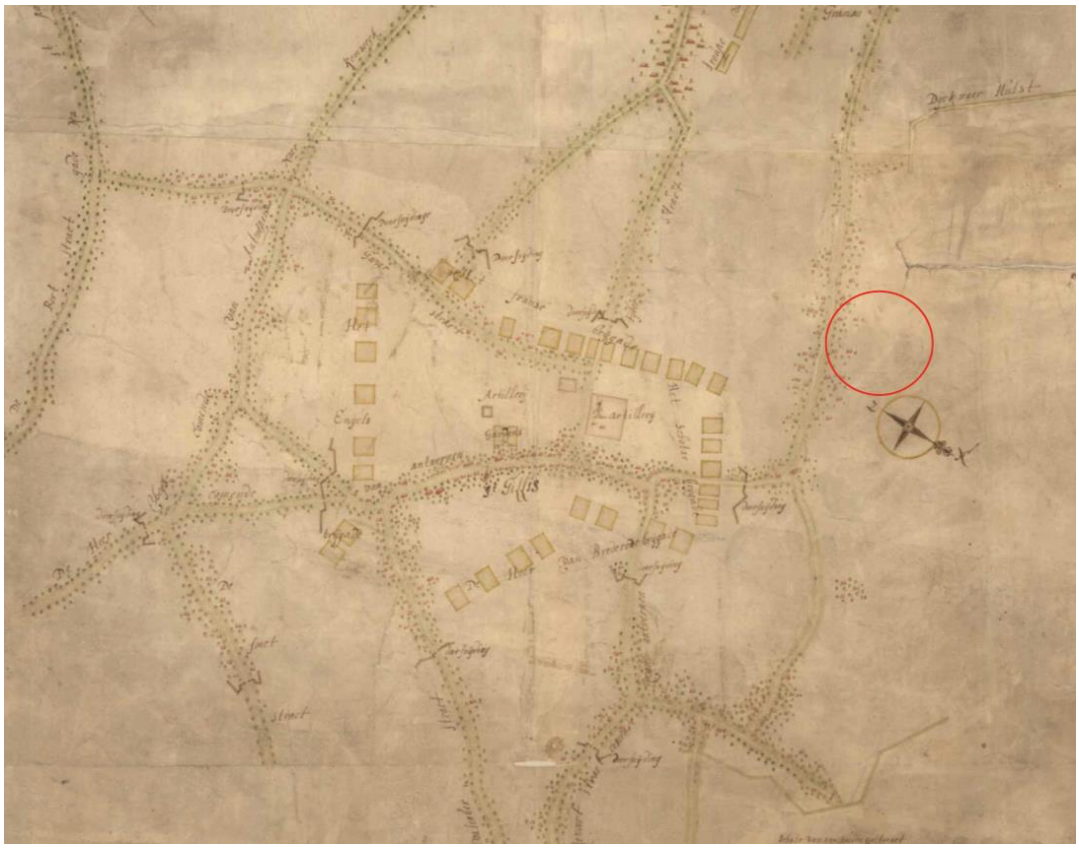

Figuur 18 Kaart uit 1646 met aanduiding van de zone van het plangebied. Het noorden bevindt zich rechts op de kaart. (Bron: ErfgoedCel Waasland : Kaart of plan : Oorlogskaart, Sint-Gillis-Waas [K 542] (waaserfgoed.be))

Figuur 19 Kaart van Ferraris (1777) met projectie van het plangebied. (bron: geopunt)

Figuur 20 Detail van de Ferrariskaart (1777) met projectie van het plangebied. (bron: geopunt)

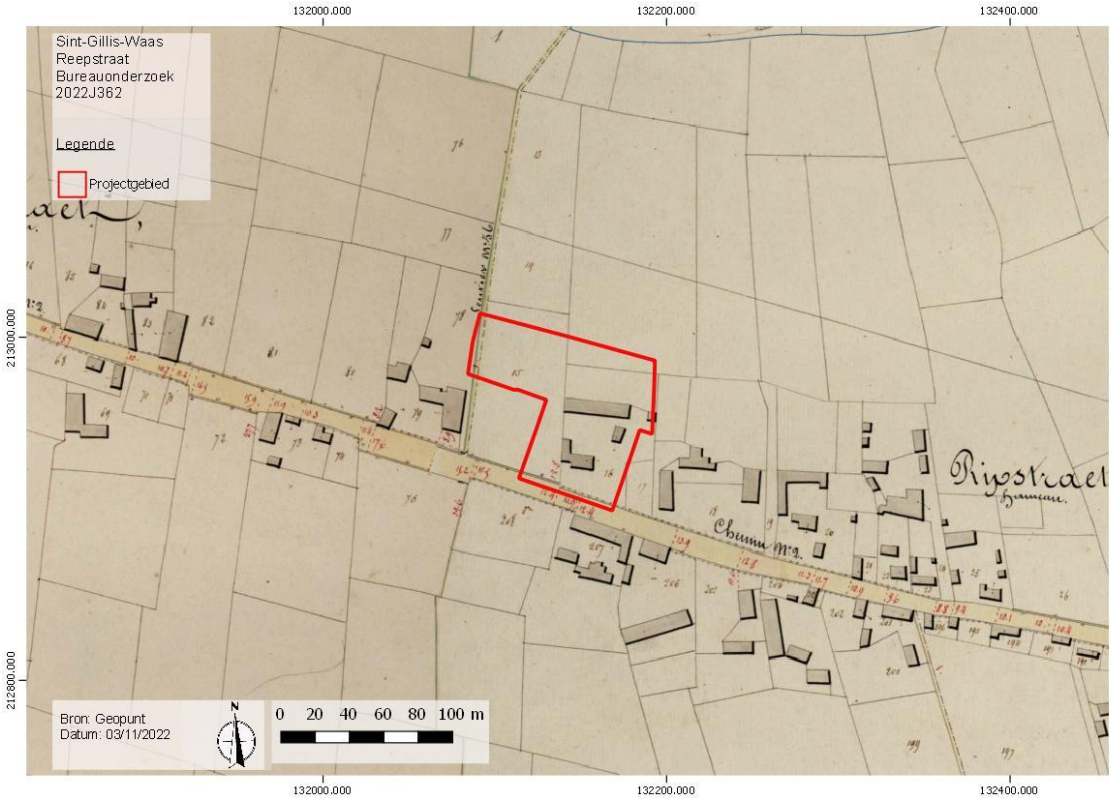

Figuur 21 Atlas der Buurtwegen (ca. 1840) met projectie van het plangebied. (Bron: geopunt)

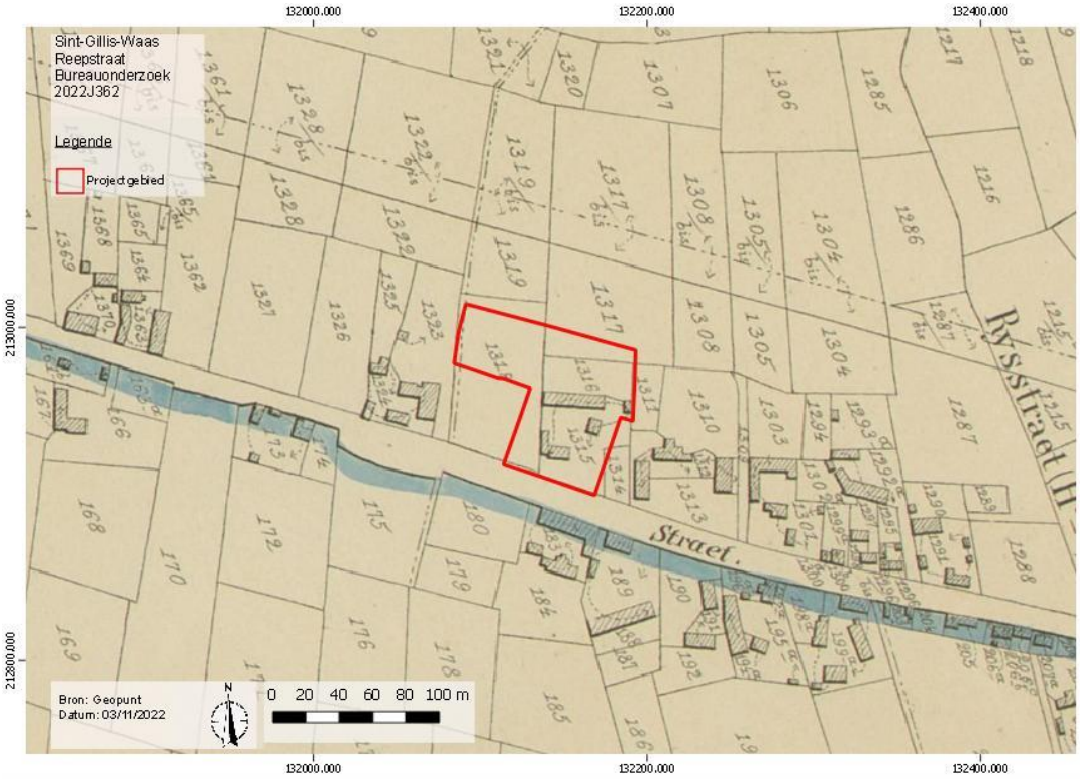

Figuur 22 Popp-kaart (1842-1879) met projectie van het plangebied. (bron: geopunt)

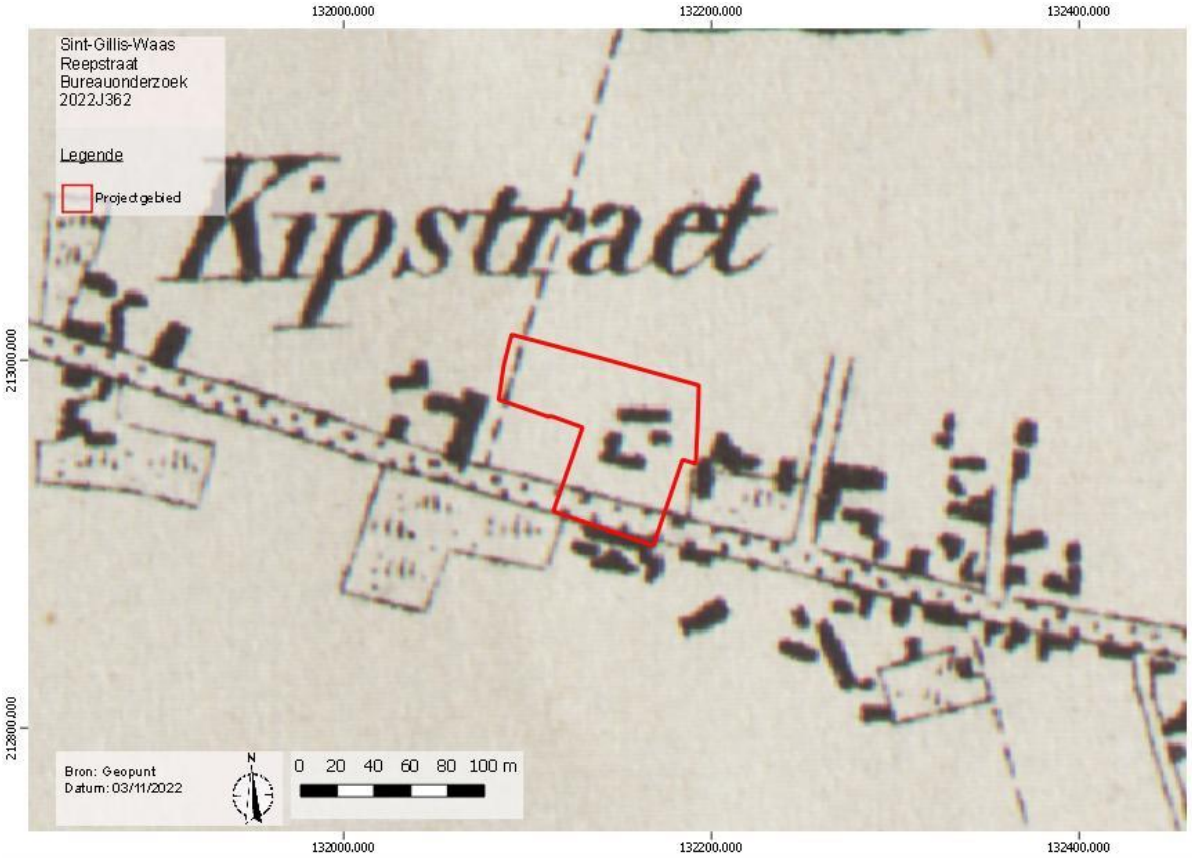

Figuur 23 Kaart Vandermaelen (1846-1854) en projectie van het plangebied. (bron: geopunt)

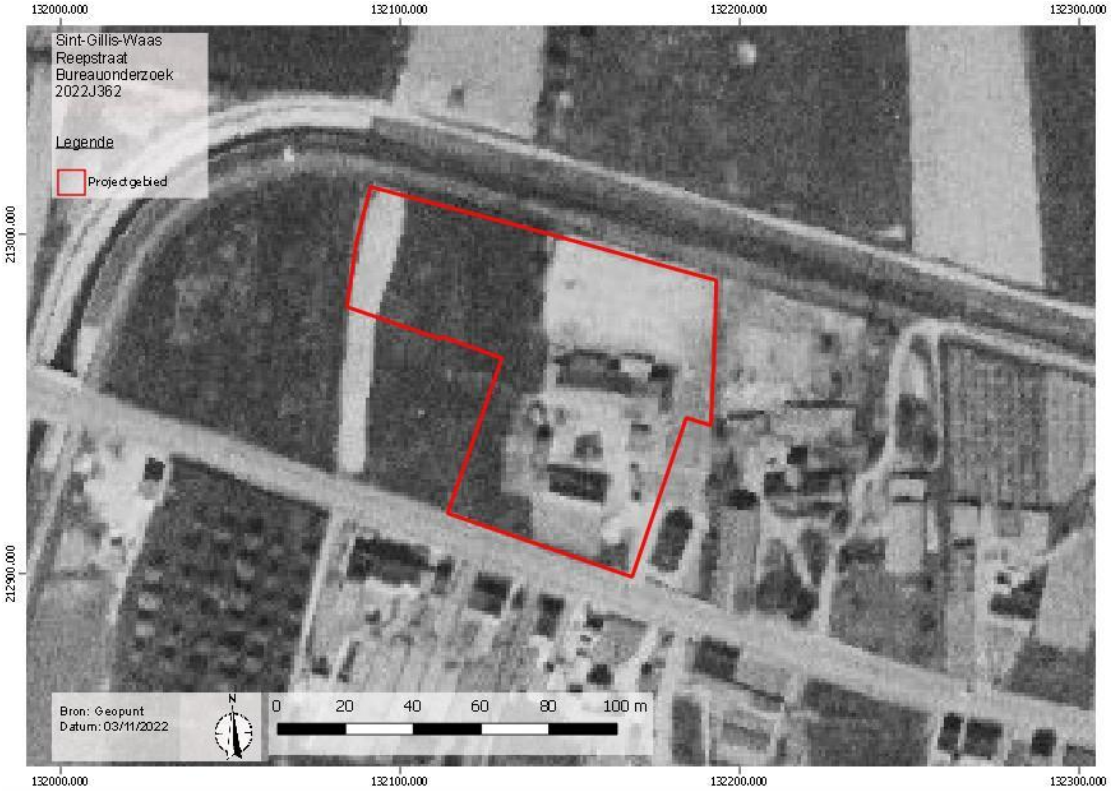

Figuur 24 Orthofoto uit 1971 met projectie van het plangebied. (Bron: geopunt)

Figuur 25 Orthofoto uit 1979-1990 met projectie van het plangebied. (Bron: geopunt)

Figuur 26 Orthofoto uit 2012 met projectie van het plangebied. (bron: geopunt)

4.6. ARCHEOLOGISCHE VOORKENNIS

De belangrijkste bron voor de archeologische gegevens werd bekomen via de waarnemingen in de databank van Onroerend Erfgoed. In onderstaande lijst worden de gekende waarden uit de in de omgeving van het plangebied opgelijst. Voor de interpretatie en met het oog op het formuleren van een goede archeologische verwachting van het plangebied wordt een onderscheid gemaakt tussen archeologische prospecties en opgravingen enerzijds en archeologische en historische indicatoren anderzijds.

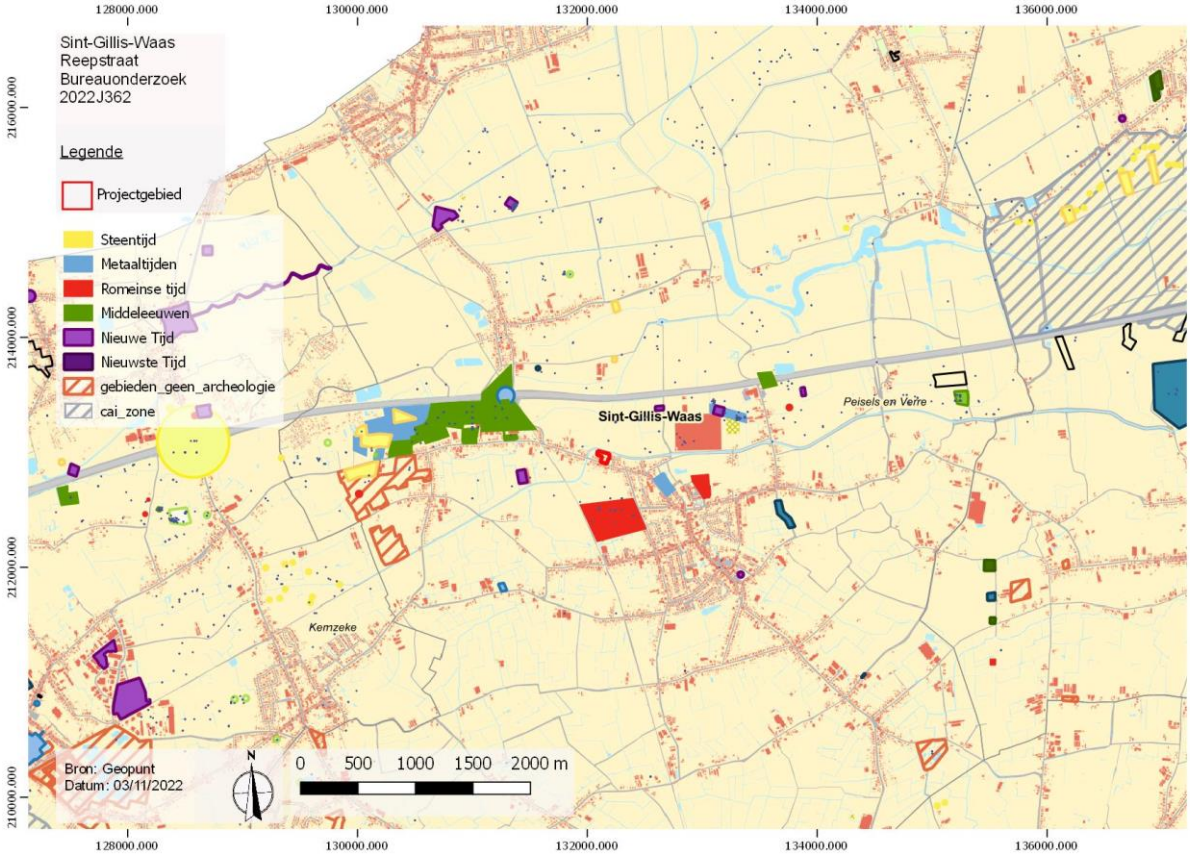

Figuur 27 Uittreksel uit de centraal archeologische inventaris met projectie van het plangebied. (bron: cai en geopunt)

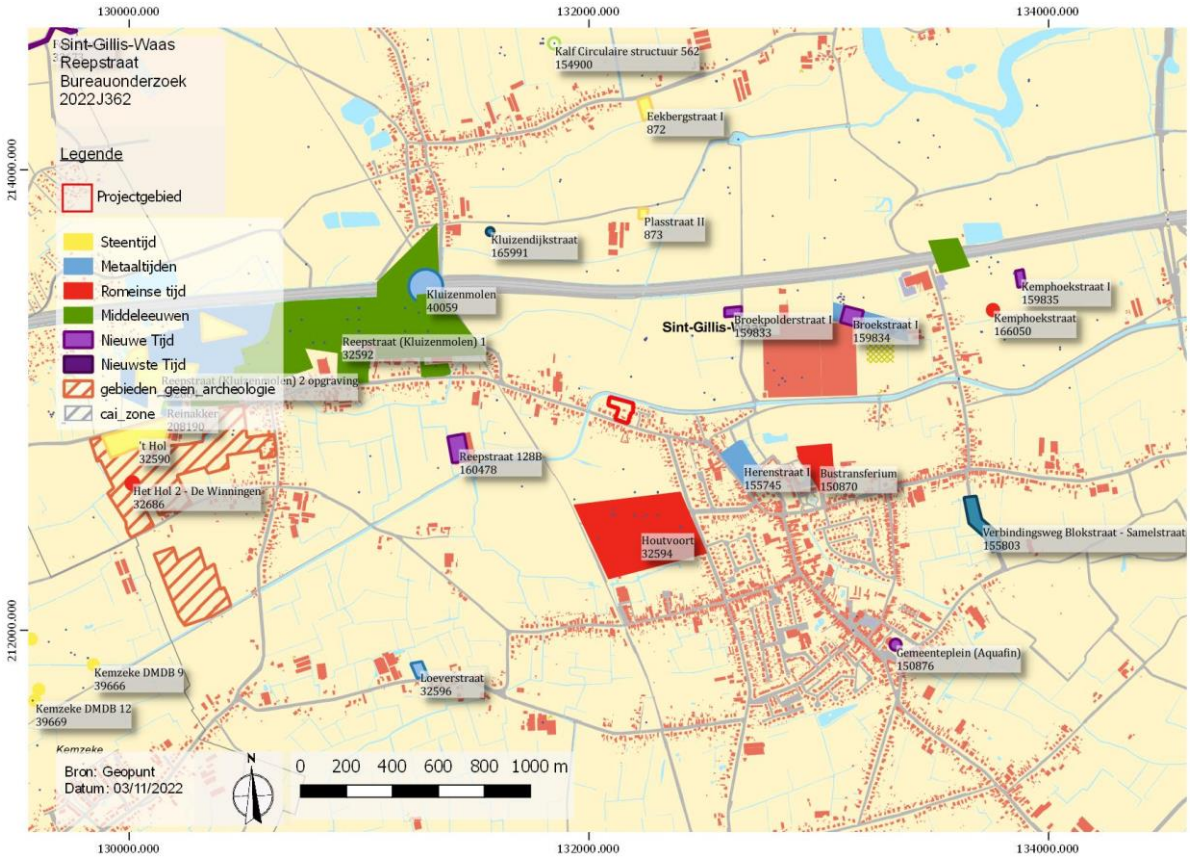

Figuur 28 Uittreksel (detail) uit de centraal archeologische inventaris met projectie van het plangebied. (bron: cai en geopunt)

4.6.1. ARCHEOLOGISCHE PROSPECTIES EN OPGRAVINGEN

- Cai 32594[10]: ten zuiden van ons plangebied werd tijdens een opgraving verschillende sporen aangesneden. De oudste artefacten dateren uit de periode van de steentijden en bestond uit zowel lithisch materiaal als prehistorisch aardewerk. Uit de Bronstijd werden verschillende waterputten opgegraven alsook enkele grafcirkels. Uit de ijzertijd werden eveneens een waterput opgegraven en een cultusplaats uit de 4de – 3de eeuw voor Christus. Uit de romeinse periode werd een gebouwplattegrond uit het 3de kwart van de 3de eeuw opgegraven.
- Cai 155745[11]: ten zuidoosten werden in de 19de eeuw liefst 200 urnen met gecremeerde resten opgegraven uit de metaaltijden.
- Cai 150870[12]: ten oosten van ons plangebied werden tijdens een terreinevaluatie paalsporen uit de ijzertijd en een greppelbegrenzing van den romeinse weg geregistreerd.
- Cai 155803: ter hoogte van deze polygoon werd een 6-postenspieker uit de ijzertijd. Uit de romeinse periode werd een landweg met greppelbegrenzing gevonden.
- Cai 160478[13]: Tijdens een proefsleuvenonderzoek ten zuidwesten van ons plangebied werden greppels, paalsporen en kuilen uit de nieuwe tot nieuwste tijden gevonden.
- Cai 32592[14]: Ten westen van ons plangebied situeert zich een omvangrijk polygoon. Het gaat om de vindplaats Kluizenmolen. De vindplaats is gelegen in het noorden van het Waasland, op een zandige oost-west verlopende rug, en op de rand van de zwaardere poldergronden. De site werd ontdekt tijdens controles van graafwerken, naar aanleiding van een ambachtelijke zone, in het najaar 1989. Sinds dan werden de werkzaamheden zo systematisch mogelijk gevolgd, en worden prospectiesleuven en opgravingen uitgevoerd waar nodig. Zo werden tussen 1989 en 1997 grootschalige opgravingen uitgevoerd; in 2000 werd nog een (kleinere) uitbreiding opgevolgd. Het onderzoek gebeurde onder de wetenschappelijke begeleiding en verantwoordelijkheid van de Vakgroep Archeologie (UGent) en in samenwerking met de Archeologische Dienst Waasland. Enkele sporen, o.a. een kleine concentratie, wijzen op een occupatie van het gebied in het mesolithicum. Deze plaats ligt op de oever van een laatglaciaal meertje. In de middenbronstijd zijn (ten minste) twee grafheuvels opgetrokken. Beide bestaan uit een cirkelvormige gracht (aan de voet van

[10] Van Roeyen J.-P. 1997, pp. 22-29.

[11] De Laet S.J. e.a. 1958.

[12] Van Vaerenbergh J., 2010.

[13] Van Staey A. & Reyns N. 2012.

[14] Agentschap Onroerend Erfgoed 2022: Reepstraat (Kluizenmolen) I [online] https://id.erfgoed.net/waarnemingen/32592 (Geraadpleegd op 04-11-2022)

een verdwenen heuvellichaam); in één geval is deze vermoedelijk opgevolgd door een cirkel van wijdgestelde palen. De nederzetting werd niet gevonden. In de late bronstijd en de vroege ijzertijd worden verschillende erven (boerderijen) met waterputten, bijgebouwen en grachtensysteem ingeplant. In het westen van het opgravingsareaal werd een drieschepig gebouw met een reeks zes- en vierpalige bijgebouwtjes gevonden, omringd door een gracht. Eén afvalput met aardewerk laat toe deze zone in te late bronstijd te plaatsen. Een reeks waterputten op de rand van de paleodepressie kan mogelijkerwijze tot deze nederzetting gerekend worden, al zijn er ook wat jongere waterputten. Men kent tenminste nog twee andere concentraties van gebouwsporen, met drie- twee- en eenschepige constructies, bijgebouwtjes, grachtjes, enz. In de meest oostelijke zone valt een sterke structurering van de nederzetting op: zowel de huizen als de grachten volgen een strak NW-ZO / NO_ZW oriëntering, zodat er (vierkant tot rechthoekige) perceeltjes van een dertig tot vijftig meter zijde ontstaan, waarbinnen de huizen zijn ingeplant. Ook hier komen waterputten voor. De waterputten (14C 2970 - 2690 BP) zijn meestal in vlechtwerk gemaakt, met hoofdzakelijk wilg, waarvan de takken blijkbaar in het najaar zijn afgesneden. Tenslotte vermelden we nog dat de nederzetting schijnbaar in de late ijzertijd verdwijnt (binnen het opgravingsareaal), om in de Gallo-Romeinse periode opnieuw te verschijnen. Het betreft dan een wegtracé met concordante perceleringen, en ten minste drie kernen bestaande uit een hoofdgebouw, bijgebouwen en een waterput.

- Cai 152864: Ten oosten van ons plangebied werd ter hoogte van Kluizenmolen II verschillende sporen aangetroffen. Uit het mesolithicum werden enkele artefacten gevonden. Uit de middenbronstijd werden goed bewaarde huisplattegronden (7) gevonden. Uit de ijzertijd kunnen we 4 huisplattegronden vermelden alsook een cultuurlaag met bewerkingssporen. Uit de romeinse periode tenslotte werden 7 huisplattegronden, 5 brandrestengraven en 2 waterputten opgegraven.
- Cai 32590[15]: ten westen van ons plangebied werd opnieuw een meerperiodensite opgegraven. Uit het mesolithicum vermelden we verschillende lithische artefacten. Uit de midden-romeinse tot laat-romeinse periode werden verschillende waterputten, een landweg, een brandrestengraf en plattegronden gevonden.

[15] Hollevoet Y. & Van Roeyen J.P., 1995, pp. 419-444.

Figuur 29 Een romeinse huisplattegrond gevonden ter hoogte van Cai 325590. (Hollevoet Y. & Van Roeyen J.P., 1995, p. 214)

4.6.2. ARCHEOLOGISCHE EN HISTORISCHE INDICATOREN

Vondstmelding:

- Cai 165991: ten noorden van ons plangebied werd een concentratie aardewerk uit de middenbronstijd, ijzertijd en romeinse tijd gevonden.

Veldkartering:

- Cai 872 en 873: ten noorden van ons plangebied vond men mesolithisch materiaal, neolithisch materiaal en een glazen armband uit de late ijzertijd of romeinse periode.
- Te vermelden zijn de verschillende lithische artefacten gevonden ten zuidwesten van ons plangebied (Cai 39666, 39669, 39659, …).

Luchtfotografie:

- Cai 154900: ten noorden van ons plangebied bevindt zich een dubbele circulaire structuur (grafcirkel).

5. SYNTHESE

5.1. ARCHEOLOGISCH VERWACHTINGSPATROON

Al verschillende malen werd archeologisch onderzoek uitgevoerd in de nabijheid van het plangebied. Ons plangebied ligt op een noordelijke uitloper van de Cuesta. Archeologisch werd al bewezen dat deze gronden heel aantrekkelijk waren voor de vroegste gemeenschappen. Voor de gemeenschap van jager-verzamelaars kan het plangebied een interessant locatie geweest zijn. Verschillende sites bevinden zich ten noorden van ons plangebied ter hoogte van de polders en moeten vooral in deze zone gezocht worden. Gekende sites zijn bvb. Beveren Verrebroekdok I en II. Het archeologisch potentieel voor wat betreft de jager-verzamelaarsgemeenschappen is matig maar de kans is niet onbestaande.

Voor wat betreft de eerste landbouwersgemeenschappen kan gesteld worden dat het plangebied een heel hoog archeologisch potentieel heeft. De verschillende archeologische sites vanaf de periode van de metaaltijden rondom het plangebied tonen aan dat de locatie op hoger gelegen gronden een grote aantrekkingskracht heeft gehad. Voor wat betreft het voorkomen van zogenaamde klassieke grondsporen/grondvaste resten binnen het plangebied is er heel hoge verwachting. Het betreft zowel bewoningssporen, landbewerkingssporen (bvb. erfafbakening, landweg) als funeraire sporen. Ook sporen die in verband te brengen zijn met de historische bebouwing (cfr. Ferrariskaart) kunnen binnen het plangebied aanwezig zijn. Denk hierbij aan funderingen (baksteen en natuursteen), vloerniveau's, erfstructuren (waterput, …).

5.2. ONDERZOEKSVRAGEN

Zijn er archeologische of historische gegevens gekend over de site?

Binnen het plangebied werd nog geen archeologisch onderzoek uitgevoerd. Rondom het plangebied duiden verschillende opgravingen en indicatoren op een verhoogd archeologisch potentieel voor de periodes vanaf de steentijd. Historisch kaartmateriaal toont een plangebied met bebouwing, tuinen en akkerland. Voor de periode voorafgaand de 17de eeuw zijn geen historische gegevens bekend.

Zijn er gegevens gekend dat de bodem (deels) verstoord is?

Binnen het plangebied staan momenteel enkele gebouwen (woning met bijgebouwen). Wat de impact is van de bebouwing op het bodemarchief is vooralsnog niet bekend.

Zijn er landschappelijke factoren die invloed kunnen hebben op de gaafheid van eventuele archeologische sporen?

/

Wat is de impact van de geplande werken op het bodemarchief?

De opdrachtgever plant een verkaveling ter hoogte van het plangebied. De verschillende werken zullen een grote impact hebben op het bodemarchief.

Wat is de te volgen strategie tijdens een eventueel verder onderzoek en welke bijkomende onderzoeksvragen moeten daarbij beantwoord worden?

De te nemen maatregelen worden beargumenteerd in het pvm.

6. BESLUIT

De archeologienota werd opgemaakt naar aanleiding van een geplande verkaveling ter hoogte van Vlasmeers in Sint-Gillis-Waas (provincie Oost-Vlaanderen). Het projectgebied ligt ten noordwesten van het centrum van de gemeente en heeft een oppervlakte van 6964m^2. Het bureauonderzoek toont aan dat het plangebied een hoog archeologisch potentieel heef. Het hoge archeologische potentieel, de kenniswinst en de aard van de werken dwingen een vervolgonderzoek af. De modaliteiten van het vervolgtraject zijn te raadplegen in het bijhorende programma van maatregelen.

7. BIBLIOGRAFIE

- https://www.geopunt.be/kaart
- https://www.cartesius.be/CartesiusPortal/
- https://cai.onroerenderfgoed.be/
- https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/
- ErfgoedCel Waasland (waaserfgoed.be)

- De Laet S.J. e.a. 1958, Contributions à l'étude de la civilisations des champs d'urnes en Flandre, *Dissertationes Archaeologicae Gandenses 4*.
- Hollevoet Y. & Van Roeyen J.P., 1995: Archeologisch onderzoek te Sint-Gillis-'T Hol (O.VL.). Een Gallo-Romeinse veldindeling en een "Romeins-Germaanse" nederzetting. In: *Annalen van de Koninklijke Oudheidkundige Kring van het Land van Waas*, 1995, 98, p. 419-444.
- Van Roeyen J.-P. 1997, Sint-Gillis - Houtvoortstraat, in: *Jaarverslag 1997 Archeologische Dienst Waasland*, pp. 22-29.
- Van Staey A. & Reyns N. 2012, Archeologisch vooronderzoek Sint-Gillis-Waas - Reepstraat 128B, Rapporten All-Archeo bvba 097.
- Van Vaerenbergh J., 2010. Register van terreinwerkzaamheden 2009, onuitgegeven rapport.

8. FIGURENLIJST

Figuur 1 Beslissingsboom, criteria bij omgevingsvergunning voor het verkavelen van gronden, deel 1. (bron: Agentschap Onroerend Erfgoed) 4
Figuur 2 Topografische kaart met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt, NGI) 7
Figuur 3 Detail van de topografische kaart met aanduiding van het plangebied. (Bron: geopunt, NGI) 7
Figuur 4 GRB-basiskaart met aanduiding van het plangebied en betrokken perceelnummers. (Bron: geopunt) 8
Figuur 5 Recente orthofoto met aanduiding van het plangebied. (Bron: geopunt) 9
Figuur 6 Zicht op de woning binnen het plangebied vanaf de Reepstraat. (bron: google) 9
Figuur 7 Zicht op het plangebied vanaf de Reepstraat. (bron: google) 10
Figuur 8 Uitsnede uit het verkavelingsplan. (bron: opdrachtgever) 11

Figuur 9 Digitaal Hoogtemodel met aanduiding van het projectgebied. (Bron: Informatie Vlaanderen) 13
Figuur 10 Detail van het digitaal hoogtemodel met hoogteprofielen. (Bron: Informatie Vlaanderen) 14
Figuur 11 Hoogteprofiel noordelijke deel op basis van het digitaal hoogtemodel. (Bron: geopunt) ... 14
Figuur 12 Hoogteprofiel zuidelijke deel op basis van het digitaal hoogtemodel. (Bron: geopunt) 14
Figuur 13 Potentiële bodemerosiekaart met aanduiding van het projectgebied. (Bron: geopunt, DOV) 14
Figuur 14 Tertiair geologische kaart met aanduiding van het plangebied. (Bron: geopunt) 15
Figuur 15 Quartair geologische kaart met aanduiding van het plangebied. (Bron: geopunt) 16
Figuur 16 Uitleg type 3 en 1. 17
Figuur 17 Bodemkaart met projectie van het plangebied. (Bron: geopunt) 18
Figuur 18 Kaart uit 1646 met aanduiding van de zone van het plangebied. Het noorden bevindt zich rechts op de kaart. (Bron: ErfgoedCel Waasland : Kaart of plan : Oorlogskaart, Sint-Gillis-Waas [K 542] (waaserfgoed.be)) 20
Figuur 19 Kaart van Ferraris (1777) met projectie van het plangebied. (bron: geopunt) 20
Figuur 20 Detail van de Ferrariskaart (1777) met projectie van het plangebied. (bron: geopunt) 21
Figuur 21 Atlas der Buurtwegen (ca. 1840) met projectie van het plangebied. (Bron: geopunt) 21
Figuur 22 Popp-kaart (1842-1879) met projectie van het plangebied. (bron: geopunt) 22
Figuur 23 Kaart Vandermaelen (1846-1854) en projectie van het plangebied. (bron: geopunt) 22
Figuur 24 Orthofoto uit 1971 met projectie van het plangebied. (Bron: geopunt) 23
Figuur 25 Orthofoto uit 1979-1990 met projectie van het plangebied. (Bron: geopunt) 23
Figuur 26 Orthofoto uit 2012 met projectie van het plangebied. (bron: geopunt) 24
Figuur 27 Uittreksel uit de centraal archeologische inventaris met projectie van het plangebied. (bron: cai en geopunt) 25
Figuur 28 Uittreksel (detail) uit de centraal archeologische inventaris met projectie van het plangebied. (bron: cai en geopunt) 25
Figuur 29 Een romeinse huisplattegrond gevonden ter hoogte van Cai 325590. (Hollevoet Y. & Van Roeyen J.P., 1995, p. 214) 28